

УДК 801.8

**МЕТОДИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У
СТУДЕНТІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

асистент, Бережанська Н. А.

pro100natasha33@gmail.com

кандидат педагогічних наук, Оніщук І. І.

irinaon21@gmail.com

Вінницький державний педагогічний університет ім. М.
Коцюбинського, Україна, Вінниця

В епоху тотальної комп'ютеризації та інформатизації суспільства система освіти в Україні потребує вдосконалення та модернізації процесу навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) з метою використання тих засобів навчання, які зможуть активізувати пізнавальний інтерес студентів та підвищити їх мотивацію до вивчення іноземної мови. Таким чином, використання цифрових технологій у сучасних ВНЗ є нагальною потребою сьогодення.

Варто зазначити, що специфіка предмету «іноземна мова» полягає у тому, що важливим компонентом навчання іноземної мови є не основи наук, а способи діяльності – навчання різних видів мовної та мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання та письма. Для вирішення таких проблем слід спрямовувати вибір на оптимальні засоби навчання, дивлячись, перш за все, на їх дидактичні особливості та функції.

Ключові слова: комунікативна компетенція, дистанційне навчання, мовний матеріал, іноземна освіта, Web-квест.

ассистент, Бережанская Н. А.; кандидат педагогических наук,

Онищук И. И. Методическое обоснование эффективности Формирование иноязычной коммуникативной компетенции у студентов вузов средствами дистанционного обучения / Винницкий государственный педагогический университет им. М. Коцюбинского, Украина, Винница

В эпоху тотальной компьютеризации и информатизации общества система образования в Украине нуждается в совершенствовании и модернизации процесса обучения в высших учебных заведениях (ВУЗ) с целью использования этих средств обучения, смогут активизировать познавательный интерес студентов и повысить их мотивацию к изучению иностранного языка. Таким образом, использование цифровых технологий в современных вузов является насущной необходимостью сегодняшнего дня.

Стоит отметить, что специфика предмета «иностраннный язык» заключается в том, что важным компонентом обучения иностранному языку является не основы наук, а способы деятельности - обучение различным видам речевой и речевой деятельности: говорение, аудирование, чтение и письма. Для решения таких проблем следует направлять выбор на оптимальные средства обучения, глядя, прежде всего, на их дидактические особенности и функции.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, дистанционное обучение, языковой материал, иноязычная образование, Web-квест.

N. A. Berezhanskaya, Assistant; I. I. Onishchuk PhD of Pedagogical sciences, Methodological substantiation of efficiency Formation of foreign language communicative competence in students of high schools by means of distance learning / M. Kotsyubinsky Vinnytsia State Pedagogical

University, Ukraine, Vinnytsia

In the age of total computerization and informatization of society, the education system in Ukraine needs to improve and modernize the process of education in higher education institutions (HEIs) in order to use those learning tools that can activate students' cognitive interest and motivate them to study abroad. Thus, the use of digital technologies in modern universities is an urgent need today.

It should be noted that the specificity of the subject "foreign language" is that an important component of teaching a foreign language is not the science, but the methods of activity - teaching different types of language and speech activities: speaking, listening, reading and writing. In order to solve such problems, it is necessary to direct the choice to the best teaching aids, considering, first of all, their didactic features and functions.

Keywords: communicative competence, distance learning, language material, foreign language education, Web-quest.

Вступ. Знаючи специфіку навчання іноземної мови та комунікативну спрямованість процесу формування іншомовної компетенції, організація навчання іноземної мови за допомогою дистанційних технологій вважається особливо проблематичною, у зв'язку з тим, що до процесу дистанційного навчання іноземної мови висуваються занадто багато вимог. Згідно вимог програми під час дистанційного вивчення іноземної мови студент має формувати і розвивати вміння та навички читання з прямим використанням мережі Інтернет; удосконалювати вміння аудіювання на основі адаптованих аудіотекстів; розвивати навички перекладу та реферування текстів за професійним спрямуванням; покращувати вміння монологічного та діалогічного мовлення; ознайомлювати з лексикою сучасної іноземної мови, формувати елементи міжкультурного спілкування [1, с. 2-9].

Виклад основного матеріалу.

Проблематиці дистанційного навчання присвячено чимало сучасних досліджень, які стосуються різних аспектів організації навчального процесу на відстані, зокрема спеціальному вивченню підлягають такі аспекти: педагогічні підходи до комп'ютеризації навчального процесу (О. Собаєва) [9, с. 54-57]; концептуальні педагогічні положення про дистанційне навчання (Л. Колдін) [2, с. 5]; дидактичні властивості комп'ютерних засобів (О. Купенко) [4, с. 9-12]; дидактичні функції спілкування у дистанційному навчанні (В.Любчак) [7, с. 45]; методи творчого навчання за допомогою телекомунікаційних засобів; сучасна теорія цілісного процесу навчання як активної взаємодії педагога та учнів (О. Собаєва) [9, с. 32]; теорія модульного навчання; специфічні характеристики навчання дорослого; психолого-педагогічні ідеї розвивального навчання (М. Лазарєв) [5, с. 19]. Водночас не розв'язаними залишаються питання організації дистанційного навчання іноземної мови у ВНЗ.

Беручи до уваги той факт, що в умовах української освітньої системи явище дистанційного навчання є відносно новим, варто, на нашу думку, проаналізувати сутність даного поняття у сучасній науково-методичній літературі [2].

Дослідник О. О. Андрєєв вважає, що дистанційна освіта — це форма навчання, що забезпечує студентів навчальним матеріалом за допомогою комп'ютерних та технічних засобів, які також слугують організації взаємодії між викладачем та студентом; електронний варіант навчання, який адаптує традиційні форми занять та паперові засоби навчання в телекомунікаційні [1].

У межах дослідження ми будемо розуміти дистанційне навчання як форму навчання, яка забезпечує передачу знань від викладача до

студента, а також зворотній зв'язок та взаємодію між ними засобами інформаційних, комунікаційних та комп'ютерних технологій [8, с. 9-10].

Численні теоретичні дослідження з теми дають змогу виділити три основних проблеми, які виникають у процесі організації дистанційного навчання іноземної мови. По-перше, це — створення системи навчальних матеріалів, розробка та формулювання способів, методів та методик подачі навчального матеріалу студентам; по-друге, це — пошук тих педагогічних технологій, які забезпечили б максимальну комунікативну спрямованість процесу дистанційного навчання згідно вимог програми та концепції розвитку освіти; по-третє, це — забезпечення активного діалогу, взаємодії та співпраці викладача та студента з метою здійснення педагогічного керівництва навчальним процесом [10].

Одним із найважливіших завдань ефективного дистанційного курсу є також і контроль-комунікативний блок, який надає можливість забезпечувати студента кількома видами контролю: попереднім, поточним, рубіжним та підсумковим [8].

На думку Л. Я. Колдіна оволодіння іноземною мовою передбачає необхідність опори на рідну мову студентів, що забезпечує свідоме, і, відповідно, більш стійке її засвоєння [2, с. 3]. Отже, незалежно від обраної методики, дистанційне навчання іноземної мови необхідно організовувати таким чином, щоб у свідомості студента формувалась система мови.

Як наголошує Б. І. Шуневич, ефективність дистанційного викладання іноземних мов може бути досягнута за умови встановлення якісного зворотного діалогічного зв'язку та налагодження співпраці між викладачем і студентом [5, с. 4].

У дистанційному навчанні наявні всі традиційні способи взаємодії

між викладачем і студентами. Теоретично, сучасні засоби телекомунікацій відкривають перед студентами такі самі можливості, як і під час очних навчальних контактів, а нерідко істотно їх розширюють. Так, процес взаємодії викладача і студента під час дистанційного навчання виконує деякі функції:

1) навчальну — необхідний студентів матеріал пересилається звичайною поштою, електронною поштою в архівному файлі, відразу чи поетапно протягом навчального процесу; розміщується на освітньому сайті дистанційного призначення для доступу до нього всіх зареєстрованих студентів; оформляється у вигляді Web-квестів з посиланнями на необхідний матеріал у мережі Internet; студентам може бути наданий доступ до однієї чи кількох електронних бібліотек.

2) діагностичну — викладач і студент обмінюються через електронну пошту тестами, контрольними завданнями, оцінними листами, які розміщені на освітньому сервері і доступні викладачам та студентам відповідно до встановлених для них доступів [11];

3) наочну — програми VoIP (Voice over IP), Skype, та інші програми-комунікатори дають можливість як індивідуального, так і групового спілкування і можуть об'єднувати людей з різних країн за умови створення конференцій, відеочатів тощо. Під час телекомунікації в реальному часі викладач може демонструвати учням слайди, картинки тощо, проводити віртуальну екскурсію в мережі Internet за підготовленими електронними адресами [12];

4) роз'яснювальну — викладач пересилає студентам записи своїх відеолекцій, лекцій фахівців з досліджуваних питань, іноді — посилання на освітні ресурси мережі Internet чи на спеціально підготовлений Web-квест з посиланнями з досліджуваної теми з метою пояснення нового навчального матеріалу. Крім того, студент може персонально направити викладачу електронного листа,

спілкуючись з ним у реальному часі (наприклад, в окремому вікні на час колективного чат-заняття), а також публічно висловити свої запитання і міркування в загальному списку розсилання;

5) комунікативну — викладач ініціює дискусії між студентами з досліджуваної проблеми, керує ними (дискусії можуть відбуватися в режимах Web-форуму, телеконференції, чат-дискусії); викладач спостерігає за реакцією студентів і виражає свою власну;

6) оцінювальну — викладач оцінює діяльність студента під час проведення дистанційного заняття, за результатами самостійних робіт, тестів, творчих навчальних проєктів, досліджень з використанням кожного з дистанційних телекомунікаційних засобів [5, с. 16].

Проте власне налаштування належного діалогічного зв'язку між викладачем та студентами можливе лише за наявності адекватного технічного забезпечення як університету, так і окремо взятих викладача та студентів, тому що у такому випадку увесь процес дистанційного навчання напряду залежить від доступу до всесвітньої мережі Інтернет.

Важливо зазначити, що для сучасних вітчизняних ліній зв'язку, можливостей доступу населення до Інтернету, наявної кількості комп'ютерів найефективнішим є комбіноване навчання, тобто поєднання традиційного денного, заочного навчання, екстернату із електронним дистанційним навчанням.

Висновки.

Усе вищезазначене, дає нам змогу виділити переваги та недоліки дистанційного навчання. Так, за правильної організації дистанційне навчання підсилює активну роль студента у власній освіті, оскільки він самостійно ставить перед собою освітню мету, обирає форми і темп навчання; різко збільшує доступ студентів до культурно-історичних

досягнень людства, світових культурних та наукових скарбів; пропонує широкий вибір навчальних матеріалів, що постійно оновлюються і до того ж представлені на фоні яскравих графічних зображень (малюнків, схем, таблиць тощо), у супроводі аудіо- та відеопрезентацій. Окрім того, комп'ютеризоване навчання надає можливість доступу до різноманітних джерел інформації – електронних бібліотек, мультимедійних підручників, дистанційних курсів з різних дисциплін, довідкових матеріалів (словників, енциклопедій, карт тощо). Дистанційне навчання забезпечує можливість спілкування студента з педагогами- професіоналами, з однодумцями, консультування у фахівців високого рівня незалежно від їх територіальної розташованості; дозволяє застосування інтерактивних форм занять та мультимедійних навчальних програм; створює більш комфортні, у порівнянні з традиційними, умови для навчання студента, можливість обміну інформацією та досвідом з усіма бажаними, а також більш широкі експертні можливості оцінки творчих досягнень; забезпечує можливість змагання з великою кількістю конкурентів, розташованих в різноманітних містах та країнах, за допомогою участі в дистанційних проектах, конкурсах, олімпіадах [11].

Поряд із цим можна виділити наступні декілька недоліків дистанційної освіти:

1) це — неможливість точно визначити рівень самостійності студентів у виконанні завдань, ступінь засвоєння ними матеріалу і, відповідно, їхній загальний освітній рівень;

2) це — відсутність належних технічних та методичних навичок у більшості викладачів нетехнічних спеціальностей щодо роботи з інформаційно-комп'ютерними технологіями, що є обов'язковою умовою організації процесу дистанційного навчання іноземної мови;

3) це — відсутність належної матеріально-технічної бази як у більшості ВНЗ, так і у окремо взятих студентів, зокрема, у тих, які проживають у районних центрах та селах і можуть мати проблеми із забезпеченням безперебійного доступу до мережі Інтернет;

4) це — можливі проблеми з електропостачанням, технічні перебої у роботі мережі, окремих серверів та сайтів, можливість розповсюдження вірусів та інші проблеми технічного плану;

5) це — проблема організації та планування часу, необхідного для організації дистанційного спілкування викладача зі студентами під час відеочатів, конференцій тощо з метою формування іншомовної комунікативної компетенції, що є обов'язковою умовою та метою процесу навчання іноземної мови.

Тим не менш, вважаємо, що більшість із цих проблем може бути усунена шляхом правильної організації навчального процесу .

Отже, специфіка навчальної дисципліни «іноземна мова» полягає у формуванні комунікативної компетенції і потребує пріоритету інтерактивних засобів навчання для індивідуальної або групової роботи студентів, що може бути забезпечено шляхом інтеграції дистанційних технологій у процес навчання іноземної мови за умови врахування всіх переваг та недоліків даної форми навчання. Дистанційні технології можна класифікувати за різними критеріями. На нашу думку, однією із найбільш робочих є класифікація за видами інформаційних засобів, що використовуються у процесі організації навчання та за видами комунікацій, що забезпечують взаємозв'язок та взаємодію викладача та студентів. Також, взаємодія учасників дистанційного навчання має відбуватися на основі продуктивного застосування сучасних засобів зв'язку, зокрема електронної пошти, телеконференцій, форумів тощо. [12, с. 30]. Саме тому в процесі самостійного оволодіння студентами іншомовним спілкуванням з

використанням електронного кейсу слід передбачити можливість спілкування студентів із викладачем з метою отримання додаткових консультацій та між собою за допомогою форуму або інтерактивних конференцій, що забезпечується інтеграцією існуючих видів дистанційного навчання з метою досягнення кінцевої мети — формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів засобами дистанційного навчання.

Література:

1. Андреев, А. (1996). *Введение в дистанционное обучение*. Режим доступу: <http://www.iet.mesi.ru/broshur/broshur.htm>
2. Колдін, Л.Я., Купенко, О.В. (1998). *Віртуальний навчальний центр – можливий інструмент для інформатизації процесу перепідготовки спеціалістів*. Суми. Вип. 3 (11).
3. *Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні*. Режим доступу: www.udec.ntu-kpi.kiev.ua.
4. Купенко, О.В. (1998). Віртуальний навчальний центр - інструмент для організації дистанційного навчання. № 106.
5. Лазарєв, М.О., Собаєва, О.В. (2000). *Основи педагогіки*. Навчальний посібник. Суми.
6. Любчак, В.О., Рудень, Р.М., Собаєва, О.В. (1999). *Активізація навчання засобами телекомунікаційних комп'ютерних технологій*. Харків.
7. Любчак, В.О., Собаєва, О.В., (2000). *Організація активної пізнавальної діяльності студентів дистанційних курсів з використанням електронного підручника*. Харків-Севастополь.
8. *Програма розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки*. Режим доступу: www.udec.ntu-kpi.kiev.ua.
9. Собаєва, О. В. (2001). *Пізнавальна активність студентів в*

умовах розв'язання проблемних ситуацій з Комп'ютерною підтримкою. Суми.

10. Хоменко, Л. (2005). *Досвід розробки методів дистанційного навчання іноземних мов у НАУ. № 1.* Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua/e-Journals/nd/2005-1/05klomin.pdf>

11. Хуторской, А. (1965). *Дистанционное обучение и его технологи.* Режим доступу: <http://www.computerra.ru/compunity/edujob/20277/>

12. American Library Association, (1989). *Presidential Committee on Information Literacy.* Access: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>

References:

1. Andreev, A. (1996). *Vvedeniye v dystantsyonnoye obuchenye.* Rezhym dostupu: <http://www.iet.mesi.ru/broshur/broshur.htm>

2. Koldin, L.Ya., Kupenko, O.V. (1998). *Virtualnyi navchalnyi tsentr – mozhlyvyi instrument dlia informatyzatsii protsesu perepidhotovky spetsialistiv.* Sumy. Vyp. 3 (11).

3. *Kontsepsiia rozvytku dystantsiinoi osvity v Ukraini.* Rezhym dostupu: www.udec.ntu-kpi.kiev.ua.

4. Kupenko, O.V. (1998). *Virtualnyi navchalnyi tsentr - instrument dlia orhanizatsii dystantsiinoho navchannia. № 106.*

5. Lazariev, M.O., Sobaieva, O.V. (2000). *Osnovy pedahohiky: Navchalnyi posibnyk.* Sumy.

6. Liubchak, V.O., Ruden, R.M., Sobaieva, O.V. (1999). *Aktyvizatsiia navchannia zasobamy telekomunikatsiinykh kompiuternykh tekhnolohii.* Kharkiv.

7. Liubchak, V.O., Sobaieva, O.V., (2000). *Orhanizatsiia aktyvnoi piznavalnoi diialnosti studentiv dystantsiinykh kursiv z vykorystanniam elektronnoho pidruchnyka.* Kharkov-Sevastopol.

8. *Prohrama rozvytku systemy dystantsiinoho navchannia na 2004-2006*

roky. Rezhym dostupu: www.udec.ntu-kpi.kiev.ua.

9. Sobaieva, O. V. (2001). *Piznavalna aktyvnist studentiv v umovakh rozviazannia problemnykh sytuatsii z Kompiuternoiu pidtrymkoiu*. Sumy.

10. Khomenko, L. (2005). *Dosvid rozrobky metodiv dystantsiinoho navchannia inozemnykh mov u NAU. № 1*. Rezhym dostupu: <http://www.nbu.gov.ua/e-Journals/nd/2005-1/05klomin.pdf>

11. Khutorskoi, A. (1965). *Dystantsyonnoe obuchenye y eho tekhnolohy*. Rezhym dostupu: <http://www.computerra.ru/compunity/edujob/20277/>

12. *American Library Association*, (1989). *Presidential Committee on Information Literacy*. Access: <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>